

LICEUM PEDAGOGICZNE W ZIELONEJ GÓRZE

POWSTANIE I ROZWÓJ SZKOŁY

Państwowe Liceum Pedagogiczne w Zielonej Górze zostało powołane z dniem 1 września 1951 roku¹ jako piąta tego typu placówka w województwie zielonogórskim. Nie była to od razu samodzielna szkoła. Oddział klasy pierwszej zorganizowano przy Szkole Podstawowej i Liceum Ogólnokształcącym Towarzystwa Przyjaciół Dzieci, mieszczącym się wówczas w budynku przy ulicy Wazów 35 (obecnie siedziba Liceum Medycznego). Przyjęcia do nowo organizowanej placówki przeprowadzał ówczesny dyrektor jedenastolatki, Zasłużony Nauczyciel PRL², Edmund Ciesielski, który jednocześnie kierował w tym czasie (1950/51) Liceum Pedagogicznym w Gorzowie Wlkp., a od 1 września 1951 roku objął stanowisko dyrektora Państwowego Liceum Pedagogicznego w Sulechowie.

Klasa pierwsza LP liczyła 46 uczniów³. Obowiązki dyrektora szkoły w tym i rozwojowego Liceum Pedagogicznego objął z dniem 1 września 1951 roku Mikołaj Płaksa⁴, a wychowawstwo i opiekę nad klasą powierzono ówczesnej nauczycielce Liceum Ogólnokształcącego — Marii Krzyżanowskiej.

Były to skromne i trudne początki. Rekrutacja przeprowadzona pośpiesznie, bez gruntownej selekcji kandydatów, poważnie zaciążyła na dalszych losach uczniów przyjętych w czerwcu 1951 roku do klasy I.

Młodzież przygotowywana do zawodu nauczycielskiego od pierwszych dni pobytu w szkole pedagogicznej winna być otaczana troskliwą opieką wychowawczą właściwą zakładowi kształcenia nauczycieli. W przypadku

¹ Zarządzenie Ministra Oświaty z dnia 18.XII.1951 r. nr DK 1-5232/51 w sprawie utworzenia Państwowego Liceum Pedagogicznego w Zielonej Górze (Archiwum KOS). Akta Oddziału Kształcenia Nauczycieli. Liceum Pedagogiczne w Zielonej Górze.

² Odznaczenie „Zasłużony Nauczyciel PRL” Edmundowi Ciesielskiemu nadała Rada Państwa w listopadzie 1970 r.

³ Wszystkie dane dotyczące: liczby uczniów w klasach, promocji, liczby absolwentów, pochodzenia społecznego uczniów kl. I podane zostały wg sprawozdań jednostkowych GUS, będących w posiadaniu Kuratorium Okręgu Szkolnego Zielonogórskiego, Oddział Planowania. W przypadku danych zaczerpniętych z innych materiałów podaje się źródło w przypisach.

⁴ Mikołaj Płaksa pełnił obowiązki dyrektora do 31.I.1953 r. Od 1.II.1953 r. stanowisko dyrektora Szkoły Ogólnokształcącej i Liceum Pedagogicznego powierzono Bazylemu Lewczukowi.

Zielonej Góry oddział liceum nie był jedynym przedmiotem wychowawczego oddziaływania dyrekcji i grona nauczycielskiego. Wynikało to nie z braku dobrej woli, a z istniejącej w szkole sytuacji. Zarówno kierownictwo, jak i cała Rada Pedagogiczna obarczone były licznymi obowiązkami organizowania procesu dydaktyczno-wychowawczego aż w trzech różnych typach szkół: szkole stopnia podstawowego (I—VII), liceum ogólnokształcącym i pedagogicznym. Złożoność i różnorodność problematyki, jaką niosło z sobą codzienne życie tych szkół, musiało z konieczności sprawę jednego oddziału rozwojowej placówki sprowadzić na margines organizacyjnych i pedagogicznych zainteresowań. Taka sytuacja trwała jeszcze przez następny (1952/53) rok szkolny. W czerwcu 1952 roku przyjęto nową 48-osobową grupę uczniów do klasy I. Z nowym rokiem szkolnym u boku szkoły ogólnokształcącej rozpoczęły naukę już dwa oddziały PLP, tj. klasy I i II.

Ówczesny Wojewódzki Wydział Oświaty poszukiwał na terenie miasta obiektu, który po adaptacji można by przekazać rozwijającej się szkole. Wysiłki te zostały uwieńczone powodzeniem w 1953 roku. Do dyspozycji Państwowego Liceum Pedagogicznego oddano budynek w centrum miasta przy placu Słowiańskim nr 25, uzyskany po Wydziale Finansowym Prezydium WRN.

Na organizatora samodzielnego Państwowego Liceum Pedagogicznego w Zielonej Górze, a następnie jego dyrektora, ówczesny Wydział Oświaty Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej powołał Juliana Świątkowskiego. W okresie stosunkowo krótkiego okresu czasu J. Świątkowski zorganizował szkołę, zapewniając placówce niezbędny sprzęt i urządzenia do rozpoczęcia nauki z nowym rokiem szkolnym 1953/54. Trzeci rok działalności liceum rozpoczęło więc z czterema oddziałami, w których uczyło się 177 uczniów wg stanu na dzień 20 września 1953 r., tj.:

2 oddziały klasy I — 106 uczniów,
1 oddział klasy II — 38 uczniów,
1 oddział klasy III — 33 uczniów.

W tym samym budynku zlokalizowano Szkołę Ćwiczeń, której kierownikiem był jednocześnie dyrektor Liceum. Wraz z usamodzielnieniem szkoła otrzymała własny internat w pobliskim budynku przy placu Słowiańskim 9, w którym mogło zamieszkać stu wychowanków.

Zorganizowano również bibliotekę szkolną. Jej podstawę stanowił księgozbiór przekazany Liceum przez Szkołę Podstawową i Liceum Ogólnokształcące TPD. Uzupełniona drogą zakupów ze środków budżetowych szkoły i przydziałów centralnych, w końcu pierwszego roku samodzielności placówki biblioteka szkolna liczyła już 2.039 woluminów⁵.

⁵ Sprawozdanie jednostkowe GUS K-1-Z wg stanu z ostatniego dnia zajęć szkolnych roku 1953/54.

Wyodrębnienie organizacyjne Liceum w poważnym stopniu przyspieszyło proces krystalizowania się właściwego oblicza szkoły, profilu jej dydaktycznej i pedagogicznej działalności. Procesowi organizacyjnego krzepnięcia placówki towarzyszyła jednoczesna troska dyrekcji o należyty poziom pracy kadry nauczycielskiej, troska o sprawy wychowawcze. Powołano do życia organizacje młodzieżowe i uczniowskie współwychowujące przyszłych nauczycieli. Wraz z usamodzielnieniem rozpoczął się proces wspólnego wypracowywania przez zespół nauczycielski i młodzież tak ważnych w życiu każdej szkoły składników, jak jej tradycja, obrzędowość, zwyczaje wytwarzające klimat wychowawczy, właściwy dla zakładu kadrowego. Kolejny rok szkolny (1954/55), czwarty w życiu tej szkoły, rozpoczęło liceum z grupą 203 uczniów, uczących się w pięciu oddziałach. Rozpoczęła naukę klasa IV, programowo najwyższa w ówczesnych liceach pedagogicznych.

W maju 1955 roku odbył się pierwszy w dziejach szkoły egzamin dojrzałości. Ponieważ szkoła kończyła w ten sposób pełny cykl kształcenia, warto nieco uwagi poświęcić pierwszej maturze. Klasa maturalna liczyła wówczas 27 uczniów. Do pisemnego egzaminu dojrzałości, który odbył się w dniach 16 i 17 maja 1955 roku dopuszczono 26 abiturientów. Wydział Oświaty Prezydium WRN powołał państwową komisję egzaminacyjną z przewodniczącym Julianem Świątkowskim na czele. W jej skład weszli jako członkowie: Piotr Jędrasiak, egzaminator przedmiotów pedagogicznych, Józefa Świątkowska, egzaminator historii i nauki o Konstytucji, Kazimiera Jasińska, egzaminator matematyki oraz Bożena Małyszczuk, egzaminator języka polskiego. Delegatem Wydziału Oświaty Prezydium WRN, nadzorującym przebieg egzaminu dojrzałości, był starszy wizytator Władysław Matyja. Wyniki pisemnego egzaminu dojrzałości okazały się przeciętne. Od strony ocen przedstawiały się następująco⁶:

egzamin pisemny:	bdb	db	dost.	ndst.	razem
język polski	2	5	15	4	26
matematyka	—	4	17	5	26

W rezultacie do egzaminu dojrzałości (ustnego) komisja dopuściła 22 abiturientów, spośród których 20 otrzymało świadectwa dojrzałości. Po raz pierwszy zorganizowany egzamin maturalny przebiegał w atmosferze powagi i życzliwości w stosunku do zdających. Oto co na ten temat pisał delegat Wydziału Oświaty Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej: „Egzamin przebiegał w pogodnej i poważnej atmosferze. Stosunek członków Komisji do zdających był wysoce życzliwy...⁷”.

⁶ Sprawozdanie opisowe z przebiegu egzaminu dojrzałości w roku szkolnym 1954/55, opracowane przez J. Świątkowskiego. Archiwum KOS. Teczka Liceum Pedagogicznego w Zielonej Górze.

⁷ Sprawozdanie z przebiegu egzaminu dojrzałości w Liceum Pedagogicznym w Zielonej Górze z datą 9.VI.1955 r., opracowane przez Władysława Matyję — delegata Wydziału Oświaty. Archiwum KOS.

Po czterech latach nauki pierwsza grupa — 20 absolwentów zielonogórskiego Liceum Pedagogicznego — zasiłowała lubuskie szkolnictwo.

Rok szkolny 1954/55 zakończył pierwszy okres w życiu szkoły, okres który można by nazwać rozwojowym. Zakończono czteroletni cykl kształcenia, mury szkolne opuścili pierwsi absolwenci. Był to okres rozwoju szkoły, organizacyjnych wysiłków jej kierownictwa i kadry. Jednocześnie lata 1951—1955, a zwłaszcza dwa ostatnie, były okresem zdobywania doświadczeń w procesie kształcenia i wychowania młodych nauczycieli zarówno przez kierownictwo szkoły, jak i Radę Pedagogiczną.

Umowna cezura, jaką w historii zielonogórskiego Liceum Pedagogicznego był rok 1955, zamknęła okres rozwojowy szkoły, a wraz z rokiem szkolnym 1955/56 rozpoczęły się lata doskonalenia i podnoszenia na wyższy poziom stylu kierowania placówką, organizacji złożonego procesu dydaktyczno-wychowawczego. W oparciu o zdobyte doświadczenia ulegająca stabilizacji kadra nauczycielska doskonaliała formy i metody swej pracy, co miało poważny wpływ na przygotowanie zawodowe przyszłych nauczycieli. Śledząc losy absolwentów oraz wyniki ich pracy w szkole, Rada Pedagogiczna liceum mogła łatwo dostrzec zarówno swe osiągnięcia, jak i braki w wykształceniu swych wychowanków.

Na lata 1956—1966 przypadł okres wewnętrznych osiągnięć szkoły oraz wzrost jej znaczenia w środowisku. Godny odnotowania jest fakt powołania w Zielonej Górze z dniem 1 września 1957 roku Studium Nauczycielskiego. Już w roku powołania Studium władze oświatowe podjęły decyzję o stopniowej likwidacji Liceum, gdyż już w 1957 roku wstrzymano przyjęcia do klasy I. Decyzja ta nie wytrzymała jednak próby życia. W 1958 roku wznowiono przyjęcia do klasy I. Cofnięcie wcześniejszych decyzji przedłużyło żywot Liceum o kilka dalszych lat.

Z dniem 1 września 1957 roku nastąpiła zmiana na stanowisku dyrektora. Dotychczasowy dyrektor, organizator tej placówki i Szkoły Ćwiczeń, odszedł na rentę inwalidzką. Obowiązki dyrektora Kurator Okręgu Szkolnego powierzył Antoniemu Worobcowi, dotychczasowemu kierownikowi sekcji geografii Wojewódzkiego Ośrodka Doskonalenia Kadr Oświatowych (WODKO). Powołano również stanowisko zastępcy dyrektora, które objął Stefan Zieliński, dotychczasowy nauczyciel matematyki w Szkole Podstawowej i Liceum Ogólnokształcącym TPD w Zielonej Górze.

W 1958 roku Liceum opuściło obiekt przy placu Słowiańskim. W dotychczasowym budynku zlokalizowano Szkołę Ćwiczeń SN, a w pomieszczeniach internatu zorganizowano pracownie wydziału zajęć praktyczno-technicznych SN oraz męski Dom Studenta. Liceum Pedagogiczne otrzymało obiekt przy alei Niepodległości 10 (po Szkole Podstawowej nr 5), który adaptowano na obiekt dydaktyczny, a pomieszczenia w najwyższej

kondygnacji — na internat dla uczennic Liceum. W tym budynku szkoła pracowała do końca swej działalności, tj. do 30 czerwca 1966 roku.

Wraz z przeniesieniem Liceum do budynku przy alei Niepodległości 10, nastąpiła jednocześnie zmiana Szkoły Ćwiczeń. Jako placówkę ćwiczeń Kuratorium Okręgu Szkolnego powołało Szkołę Podstawową Nr 13, przy ul. Chopina 18a.

Antoni Worobiec kierował zielonogórskim Liceum Pedagogicznym do 31 sierpnia 1961 roku. Od 1 września tego roku obowiązki dyrektora powierzono Jerzemu Trelińskiemu, pracownikowi Oddziału Kształcenia Nauczycieli Kuratorium Okręgu Szkolnego. Jerzy Treliński stanowisko dyrektora piastował trzy i pół roku, tj. do 31 stycznia 1965 roku. W okresie jego kadencji, od września 1964 roku rozpoczął się proces stopniowej likwidacji szkoły. W tym roku bowiem wstrzymano rekrutację do klasy I.

Od 1 lutego 1965 roku na stanowisko dyrektora Liceum w Zielonej Górze powołano Irenę Orzełek, nauczycielkę Liceum Pedagogicznego w Nowej Soli, która pracowała na tym stanowisku krótko, bo zaledwie 7 miesięcy. Z chwilą powołania w Zielonej Górze Wyższej Szkoły Inżynierskiej, tj. od 1 września 1965 roku, Irena Orzełek zatrudniona została tam na stanowisku kierownika Studium Języków Obcych. Władze oświatowe stanęły znów wobec konieczności obsady stanowiska dyrektora 5-oddziałowej szkoły. Jako ostatnia w historii Liceum funkcję dyrektora pełniła Halina Parzych, dotychczasowa nauczycielka języka polskiego w tej szkole. Jej przypadła w udziale rola likwidatora Liceum Pedagogicznego w Zielonej Górze, dla którego rok szkolny 1965/66 był ostatnim rokiem istnienia.

O przyspieszeniu likwidacji Liceum w 1966 roku zdecydowała konieczność poprawy warunków lokalowych zielonogórskiemu Studium Nauczycielskiemu, zwłaszcza w dziedzinie zapewnienia odpowiedniej liczby miejsc w domach studenta. Ponieważ obiekty wzniesione dla SN przy ul. Podgórnej (budynek dydaktyczny i Dom Studenta na 300 miejsc) przekazane zostały Wyższej Szkole Inżynierskiej, zaistniała pilna potrzeba wygoszparowania obiektu, w którym znalazłoby miejsce około 150 studentów SN. W tej sytuacji przyspieszenie likwidacji Liceum Pedagogicznego stanowiło jedyną możliwość uzyskania takiego budynku i adaptowania go dla potrzeb młodzieży Studium.

W styczniu 1966 roku Ministerstwo Oświaty wyraziło zgodę na likwidację Liceum. Proces likwidacji nie przebiegał łatwo. Należało zapewnić pracę wszystkim nauczycielom zgodnie z ich specjalnością i kwalifikacjami, a młodzież pozostałych od września 1966 roku trzech oddziałów (dwie klasy piąte i jeden oddział klasy czwartej) ulokować w innym liceum pedagogicznym, gdzie mogłaby w normalnych warunkach ukończyć szkołę. Możliwości takie zarysowały się w Sulechowie. Tamtejsze Liceum Pe-

dagogiczne (od 1966 roku już nie przyjmowało kandydatów do klasy I) posiadało doświadczoną kadre oraz duży internat zapewniający miejsca wszystkim uczniom z Zielonej Góry.

Pracownicy ówczesnego oddziału KN Kuratorium Okręgu Szkolnego odbyli spotkania z Radą Pedagogiczną, z rodzicami uczniów przenoszonych klas oraz z samą młodzieżą, by wysłuchać ich zdań i opinii oraz ewentualnych życzeń w związku z umieszczeniem trzech oddziałów w Sulechowie. Rodzice uczniów pochodzących z Zielonej Góry wyrażali wówczas niepokój z powodu wzrostu kosztów kształcenia dzieci na skutek przeniesienia ich do innego miasta i powstałych w związku z tym wydatków na dojazdy, bądź zamieszkanie w internacie. Żądali w związku z tym zapewnienia ich dzieciom pomocy stypendialnej. Uczniowie natomiast, zwłaszcza klasy V, wyrażali swe obawy, że zmiana nauczycieli w ostatniej klasie może ujemnie wpłynąć na ich przygotowanie do egzaminu dojrzałości. Wystąpili więc z postulatem, by wraz z innymi przeszli do Sulechowa nauczyciele niektórych przedmiotów maturalnych, jak np. nauczyciel języka polskiego i matematyki. Wszystkie te życzenia i postulaty rodziców i uczniów zostały zrealizowane. Kuratorium Okręgu Szkolnego zwiększyło dla Liceum Pedagogicznego w Sulechowie kwoty na stypendia w takiej wysokości, że wszyscy uczniowie z Zielonej Góry otrzymali pomoc finansową, dyrekcja sulechowskiego LP wszystkim, którzy wyrazili chęć zamieszkania na miejscu, zapewniała miejsca w internacie. Nauczyciele języka polskiego (H. Parzych) i matematyki (Stefan Zieliński) wyrazili zgodę na dojazdy do Sulechowa i nauczanie tych przedmiotów w klasie maturalnej.

W maju 1966 roku odbył się w zielonogórskim Liceum ostatni egzamin dojrzałości. Po zakończeniu roku szkolnego 1965/66 przystąpiono do likwidacji wszystkich agend szkoły.

Zgodnie z zarządzeniem Kuratora Okręgu Szkolnego z marca 1966 roku w sprawie likwidacji Liceum Pedagogicznego w Zielonej Górze rozdysonowano majątek szkoły, budynek przekazano dyrekcji Studium Nauczycielskiego, natomiast dokumenty archiwalne oraz bieżącą dokumentację szkolną złożono w Liceum Pedagogicznym w Sulechowie. Nauczyciele zlikwidowanej placówki zostali zatrudnieni w szkołach i innych placówkach oświatowych miasta Zielonej Góry.

WARUNKI LOKALOWE I MATERIALNE SZKOŁY

W ciągu całego okresu swej działalności zielonogórskie Liceum Pedagogiczne nie posiadało dobrych warunków lokalowych. Obiekty, w których się mieściło, nie były typowymi budynkami szkolnymi, a drogą

przebudowy i remontów zostały dostosowane do potrzeb dydaktycznych. Fakt ten zaciążył na funkcjonalności używanych pomieszczeń, jak również stwarzał gorsze, w porównaniu z innymi tego typu placówkami w województwie, warunki nauki młodzieży i pracy kadry nauczycielskiej. Trudne warunki lokalowe, panująca ciasnota decydowały o tym, że w Liceum nie zorganizowano wszystkich pracowni przedmiotowych potrzebnych w zakładzie kształcenia nauczycieli.

W budynku przydzielonym Liceum w 1953 roku znajdowało się 8 izb lekcyjnych. W tych pomieszczeniach usytuowano 5 oddziałów licealnych oraz 7-klasową Szkołę Ćwiczeń o jednym pełnym ciągu (7 oddziałów). Łącznie więc uczyło się w 9 izbach 12 oddziałów. Był to pierwszy rok samodzielności. W następnych latach, wraz z rozwojem zakładu, należało szukać dalszych pomieszczeń. Uzyskano je poprzez wygospodarowanie dwóch izb do nauki w budynku internatu (plac Słowiański 9), gdzie ponadto zlokalizowano bibliotekę szkolną. Z czasem i tego nie starczyło. Szkole Ćwiczeń udostępniono dwie izby lekcyjne w sąsiedniej Szkole Podstawowej nr 1. W budynku internatu, gdzie cały parter zajmowała Wojewódzka Biblioteka Pedagogiczna, znajdowała się większa sala ze sceną, którą wykorzystywano jako aulę szkolną na uroczystości wewnętrzne oraz miejsce ćwiczeń chóru szkolnego.

O trudnej sytuacji lokalowej Liceum i Szkoły Ćwiczeń świadczy fakt, że nie było w szkole większego pomieszczenia na pokój nauczycielski. W małym pokoiku zbierali się nauczyciele Liceum, Szkoły Ćwiczeń, a w kącie stało jeszcze biurko kierowniczkii Szkoły Ćwiczeń. W tych warunkach trudno było mówić o odpoczynku nauczycieli w przerwach międzylekcyjnych, bądź w godzinach wolnych od zajęć dydaktycznych. Budynek nie posiadał prawie żadnej powierzchni rekreacyjnej dla dzieci i młodzieży. W dniach chłódów młodzież spędzała czas w izbach lekcyjnych i tłoczyła się na ciasnych i stromych klatkach schodowych.

W tych trudnych warunkach lokalowych w latach 1953—1957 zorganizowano właściwie jedną pracownię zajęć praktycznych dla licealistów i starszych klas Szkoły Ćwiczeń. Pozostałe przedmioty nie posiadały swoich pracowni. Nauka odbywała się systemem klasowym, jako że nie było możliwości zorganizowania pracowni i prowadzenia zajęć systemem pracownianym. W tych latach system pracowniany był jeszcze w szkołach podstawowych i średnich rzadko stosowany, z wyjątkiem dwóch typów pracowni: zajęć praktycznych i fizyki, które ze względu na swą specyfikę miały wydzielone pomieszczenia oraz odbywały się w nich lekcje tylko tych dyscyplin. W zielonogórskim Liceum zorganizowano klasy-pracownie fizyki i chemii oraz biologii. Posiadany zasób pomocy dydaktycznych gromadzono w szafach stojących w izbach lekcyjnych, a w razie potrzeby przenoszono pomoce do innych pomieszczeń. Zasoby te były niebogate.

Z czasem dopiero, tj. w latach sześćdziesiątych, Liceum dysponowało bogatszym zestawem pomocy naukowych do nauczania poszczególnych przedmiotów, co było efektem zarówno zwiększonych nakładów finansowych jak również starań dyrekcji i nauczycieli, np. fizyki, chemii, biologii, geografii, zajęć praktycznych o gromadzenie pomocy naukowych i stosowanie w nauczaniu zasady pogłębłości. Przez okres 16 lat działalności Liceum nie posiadało własnej sali gimnastycznej, a w latach 1953—1958 nie posiadało nawet własnych boisk pozwalających na prowadzenie zajęć wf w okresie wiosenno-letnim i jesiennym.

Sytuacja lokalowa szkoły uległa pewnej poprawie z chwilą jej przeniesienia do budynku przy alei Niepodległości. Przede wszystkim oddzielono Szkołę Ćwiczeń, a Liceum otrzymało do swej dyspozycji 9 izb. Były to jednak izby mniejsze od pomieszczeń określonych odpowiednimi normatywami, ponieważ obiekt ten nie był typowym budynkiem szkolnym.

Dawny hotel adaptowano na potrzeby Wojewódzkiej Szkoły Partyjnej, a następnie szkoły podstawowej. W budynku tym umieszczono na I i II piętrze sale dydaktyczne, na poddaszu zaś pokoje internatu żeńskiego. Na parterze wygospodarowano pomieszczenie na stołówkę oraz bibliotekę szkolną. W frontowej części parteru znajdowała się sala z zapleczem, której użytkownikiem pozostawał Wojewódzki Zarząd Kin. Mieściło się w niej młodzieżowe kino „Zuch”. Salę tę po wielu staraniach udało się dyrektorowi Jerzemu Trelińskiemu uzyskać dla potrzeb szkoły dopiero w 1962 roku. Z chwilą jej otrzymania warunki lokalowe Liceum uległy pewnej poprawie. Młodzież uzyskała świetlicę, pomieszczenie na organizowanie wewnątrzszkolnych uroczystości, na ćwiczenia chóru i zespołu muzycznego oraz salę do projekcji świetlnej stosowanej coraz częściej w procesie dydaktycznym. W zapleczu zaś wygospodarowano skromny lokal dla organizacji młodzieżowych.

Z roku na rok Liceum wzbogacało zasoby środków dydaktycznych. Szkoła posiadała dwie pracownie zajęć praktycznych (dla chłopców i dziewcząt), dobrze wyposażoną pracownię fizyko-chemiczną, gabinet biologiczny i geograficzny.

W latach sześćdziesiątych Liceum było już dobrze wyposażone w techniczne środki nauczania: projektor filmowy, aparaty radiowe, telewizor, epidiascopy, instrumenty muzyczne oraz sprzęt udźwięczniający do dyspozycji zespołu muzycznego.

Władze oświatowe nie szczędziły środków finansowych na rozwój zakładów kształcenia nauczycieli. Z zachowanych dokumentów budżetowych udało się ustalić wysokość przyznawanych szkole środków w ostatnich sześciu latach działalności placówki⁸.

Tabela 1

Wydatki rzeczowe i osobowy fundusz płac*

Rok	Plan	Wydatki	W tym	
			osobowy fundusz płac	wydatki rzeczowe
1961	241.000	191.212,75	167.587,25	23.625,50
1962	241.000	162.753,30	159.753,30	3.000,00
1963	994.219	978.374,10	861.672,25	116.701,85
1964	1.006.000	505.510,93	433.513,95	71.996,98
1965	911.794	908.477,56	778.503,67	129.973,89
1966	344.000	343.984,30	333.984,30	10.000,00

* w zestawieniu nie ujęto środków na stypendia, materiały nietrwale itp.

Ponadto w zdobywaniu wiedzy uczniom służyła pomocą biblioteka szkolna, stosunkowo dobrze zaopatrzona w literaturę pedagogiczną, popularnonaukową, beletrystykę oraz lekturę uzupełniającą potrzebną w procesie kształtowania nauczycieli. W okresie od 1953 roku do czasu rozwiązania szkoły księgozbiór biblioteki szkolnej ulegał stałemu wzbogacaniu. Ilustruje to poniższe zestawienie:

Rok	Liczba woluminów
1953	2.039
1954	2.978
1955	3.299
1956	3.384
1957	3.927
1958	4.142
1959	4.477
1960	4.721
1961	5.625
1962	5.983
1963	5.983
1964	6.757
1965	7.048

Dzięki ofiarnej pracy bibliotekarzy szkolnych (Władysławy Ryszple-rowej, a następnie Józefy Świątkowskiej) skompletowano księgozbiór podręczny, zawierający słowniki, encyklopedie, podręczniki, roczniki czasopism i inne, z których młodzież korzystała na miejscu. Mankamen-

* Dane zebrano ze sprawozdań o wydatkach budżetowych Rb-28 za lata 1961—1966. Archiwum KOS.

tem był brak obszernej i wyposażonej czytelnicy. Zarówno w budynku przy placu Słowiańskim, jak i przy alei Niepodległości nie udało się dyrekcji wygospodarować pomieszczenia na ten cel. Rolę czytelnicy spełniało kilka stolików ustawionych w lokalu biblioteki obok stanowiska wypożyczeń.

Po likwidacji szkoły księgozbiór Liceum Pedagogicznego przydzielono innym szkołom, pokaźną część otrzymała biblioteka Studium Nauczycielskiego w Zielonej Górze (od września 1971 roku Wyższa Szkoła Nauczycielska).

KADRA NAUCZYCIELSKA LICEUM

W okresie 13 lat samodzielnego bytu zielonogórskiego Liceum Pedagogicznego kierowali szkołą kolejno:

Julian Świątkowski	— 1.IX.1953 r. — 31.VIII.1957 r.
Antoni Worobiec	— 1.IX.1957 r. — 31.VIII.1961 r.
Jerzy Treliński	— 1.IX.1961 r. — 31. I.1965 r.
Irena Orzełek	— 1. II.1965 r. — 31.VIII.1965 r.
Halina Parzych	— 1.IX.1965 r. — 31.VIII.1966 r.

Wykształcenie kadry kierowniczej przedstawiało się następująco: wykształcenie średnie 1 osoba, wyższe I stopnia 1, pełne wyższe 3 osoby.

Począwszy od roku 1956/57 Liceum uzyskało etat zastępcy dyrektora. Funkcję tę powierzono Stefanowi Zielińskiemu zatrudnionemu wcześniej w Szkole Podstawowej i Liceum Ogólnokształcącym TPD w Zielonej Górze na stanowisku nauczyciela matematyki i zastępcy dyrektora. Wicedyrektor posiadał wykształcenie wyższe I stopnia. W okresie pracy w Liceum Pedagogicznym ukończył studia matematyczne ze stopniem magistra na Wydziale Zaocznym Uniwersytetu Łódzkiego.

Mówiąc o kadrze kierowniczej trzeba w tym miejscu wymienić również kierownictwo internatu szkolnego. Od chwili zorganizowania, tj. od października 1953 r. do 31.XII. 1954 r., szkoła nie posiadała etatu kierownika internatu. Nie pozwalała na to liczba wychowanków. Funkcję „społecznego” kierownika, odpowiedzialnego przed dyrekcją i Radą Pedagogiczną za sprawy organizacji procesu wychowania w internacie powierzono nauczycielce Liceum — Józefie Świątkowskiej. Z chwilą, gdy liczba wychowanków wzrosła do stu, szkoła otrzymała etat kierownika internatu. Na stanowisko to powołano Józefę Szepelakową, długoletnią nauczycielkę szkoły podstawowej, która funkcję tę pełniła do czasu likwidacji placówki, tj. do 31.VIII.1966 roku.

Spośród 5 dyrektorów kierujących szkołą — 3 było członkami PZPR, 2 osoby bezpartyjne.

Z chwilą usamodzielnienia się Liceum Pedagogicznego (1953 r.) oprócz dyrektora zatrudniono 18 nauczycieli, w tym 12 w Liceum i 6 w Szkole Ćwiczeń, znajdujących się w owym czasie pod wspólnym kierownictwem.

Wśród 12 nauczycieli pracujących w szkole średniej, 10 było zatrudnionych na pełnych etatach, natomiast dwie osoby dochodziły z innych szkół na godziny zleczone (przysposobienie wojskowe, muzyka i śpiew). Z 10 nauczycieli etatowych w 1953 roku, 6 posiadało wykształcenie wyższe I stopnia i 4 egzamin uproszczony. Począwszy od 1954 roku w ramach ruchu służbowego wojewódzkie władze oświatowe dokonały zmian w składzie kadry nauczycielskiej, angażując nowych nauczycieli, niejednokrotnie bezpośrednio po studiach wyższych.

Wzrastała liczebność nauczycieli: z 10 osób w 1953 roku do 15 etatowych w 1958 roku. Wzrost zatrudnienia wynikał z rozwoju szkoły, z przedłużenia o jeden rok nauki w liceach pedagogicznych. Liceum zielonogórskie nie było szkołą wielką, nie przekroczyło nigdy dwóch ciągów, stąd i liczba nauczycieli pełnozatrudnionych nie wyszła poza granicę 15 osób. Piętnastoosobowy skład grona pedagogicznego wystąpił w latach 1958/59, 1962/63 i 1963/64. W pozostałych latach liczba etatowych nauczycieli wahała się od 10 do 13 i 14 osób, za wyjątkiem ostatniego roku pracy 1965/66 — kiedy to pozostało jedynie 8 nauczycieli pełnozatrudnionych.

W 1957 roku dopiero pojawili się w Liceum nauczyciele legitymujący się pełnym wyższym wykształceniem. Jednocześnie nauczyciele już pracujący podjęli trud zdobywania pełnego wyższego wykształcenia drogą studiów zaocznych, np. Danuta Waszczuk, nauczycielka chemii, Stefan Zieliński, zastępca dyrektora i matematyk, Jerzy Treliński, nauczyciel geografii, późniejszy dyrektor, Maria Strzelec, nauczycielka przedmiotów pedagogicznych, Jerzy Wyrwa, nauczyciel przysposobienia wojskowego.

W roku szkolnym 1961/62 zatrudniono dwóch nauczycieli (wychowania muzycznego oraz zajęć praktyczno-technicznych), absolwentów studiów nauczycielskich. Podyktowane to było brakiem specjalistów z wyższym wykształceniem do nauczania tych przedmiotów. O ile do wychowania muzycznego w niedługim czasie zatrudniono nauczyciela — absolwenta Wyższej Szkoły Muzycznej, o tyle do zajęć praktyczno-technicznych takich możliwości szkoła nie posiadała.

Spśród wszystkich nauczycieli pracujących w Liceum w okresie jego istnienia wymienić trzeba tych, którzy związani byli ze szkołą przez kilka czy kilkanaście lat. Byli: to: Józefa Świątkowska pracująca w zielonogórskim Liceum Pedagogicznym przez cały okres (13 lat), Marian Kaczmarski, Jadwiga Nowińska, Aniela i Jerzy Trelińscy, Stefan Zieliński, Kazimierz Chabura, Józefa Szepelak — kierowniczka internatu, Danuta Waszczuk-Jawor, Józef Staszczuk i inni. Większość zatrudnionych

Tabela 2

**Stan zatrudnienia i kwalifikacji kadry nauczycielskiej
w zielonogórskim Liceum Pedagogicznym w latach 1953—1966
(bez kadry kierowniczej)***

Rok szkolny	Liczba nauczycieli pełnozatrudnionych	Liczba nauczycieli dochodzących	Kwalifikacje nauczycieli pełnozatrudnionych			
			pełne wyższe	wyższe I stopnia	egzamin uproszczone	SN
1953/54	10	2	—	6	4	—
1954/55	11	3	—	8	3	—
1955/56	13	2	—	11	2	—
1956/57	13	6	—	11	2	—
1957/58	13	8	2	7	4	—
1958/59	15	3	4	7	4	—
1959/60	14	5	4	7	3	—
1960/61	13	3	4	6	3	—
1961/62	14	5	4	5	3	2
1962/63	15	5	7	4	3	1
1963/64	15	4	7	4	4	1
1964/65	13	8	7	3	2	1
1965/66	8	14	4	1	2	1

* dane zebrano na podstawie rejestrów kadry KOS (dział kadr i spraw socjalnych) oraz z dzienników lekcyjnych LP w Zielonej Górze (Archiwum ZKN w Sulechowie)

nauczycieli stanowili ludzie młodzi, dla wielu praca w Liceum była pierwszą pracą zawodową.

Niektórzy nauczyciele z dłuższym stażem zawodowym i zasłużeni dla szkoły, zostali wyróżnieni odznaczeniami państwowymi, odznakami związkowymi i wojewódzkimi, np. Julian Świątkowski otrzymał Srebrny Krzyż Zasługi, Józefa Świątkowska Złoty Krzyż Zasługi i Odznakę Honorową „Za zasługi w rozwoju województwa zielonogórskiego”. Natomiast Marian Kaczmarek i Józefa Szepelak odznaczeni zostali Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

W roku 1953 wśród zatrudnionych nauczycieli było zaledwie trzech członków partii. W tych warunkach w szkole nie było podstawowej organizacji partyjnej. Szkolną organizację partyjną powołano w Liceum dopiero w roku szkolnym 1958/59, kiedy to spośród 15 pełnozatrudnionych nauczycieli 6 było członkami partii. Dopiero w początkach lat sześćdziesiątych wzrósł w szkole stan upartyjnienia. W roku 1961 Podstawowa Organizacja Partyjna liczyła już 11 członków (78,5%). Jeden nauczyciel

był członkiem ZSL. Funkcję sekretarza POP pełnili: Stefan Zieliński, Witold Boruc, Józefa Świątkowska.

Obok nauczycieli pełnozatrudnionych w Liceum pracowało w każdym roku kilku nauczycieli dochodzących ze Szkoły Ćwiczeń bądź szkół średnich Zielonej Góry. Byli to nauczyciele różnych dyscyplin, którym zlecano nauczanie przedmiotów, których wymiar nie pozwalał na zatrudnienie pracownika etatowego, bądź zlecano nauczanie w zastępstwie za nauczycieli urlopowanych, bądź też zatrudnienie dochodzącego wymagało przeciążenia godzinami nadliczbowymi nauczycieli etatowych. Liczba dochodzących w różnych latach wahała się od dwóch do ośmiu osób, z wyjątkiem roku szkolnego 1965/66, kiedy to przy ograniczonej liczbie pełnozatrudnionych zaangażowano aż 14 osób dochodzących (duży odsetek dochodzących w ostatnim roku stanowili nauczyciele Liceum, którzy na skutek likwidacji szkoły usytuowani zostali w innych placówkach w mieście). Wśród dochodzących była grupa nauczycieli, którzy przez kilka lat związani byli ze szkołą, jak np. Mieczysław Tomaszewicz, nauczyciel muzyki i wychowania muzycznego, Józef Głodek, nauczyciel propedeutyki filozofii i pedagogiki, Władysław Błaszczuk, Wanda Taberska.

Kadra kierownicza i nauczycielska Liceum Pedagogicznego w Zielonej Górze, jej przygotowanie zawodowe i walory ideowe, społeczne zaangażowanie w środowisku, dawały gwarancję prawidłowej realizacji zadań dydaktyczno-wychowawczych stojących przed zakładem kształcenia nauczycieli.

W okresie likwidacji szkoły nauczycieli zatrudniono zgodnie z posiadanymi kwalifikacjami i życzeniem w innych szkołach i placówkach oświatowych Zielonej Góry:

w szkołach podstawowych	— 2 osoby
w Studium Nauczycielskim	— 3 osoby
w liceach ogólnokształcących	— 2 osoby
w technicach	— 6 osób.

Jeden nauczyciel, Marian Kaczmarek, przeszedł w 1966 roku na emeryturę.

UCZNIOWIE LICEUM PEDAGOGICZNEGO

Jak wspomniano wcześniej, zielonogórskie Liceum nie było szkołą dużą i rozbudowaną. W całym okresie swego istnienia prowadziło maksymalnie 8 oddziałów i nie przekroczyło 275 uczniów. Stan liczbowy uczniów i oddziałów ilustruje tabela 3.

Tabela 3

Oddziały i uczniowie wg stanu na dzień 20.IX. każdego roku

Rok szkolny	Klasa I		Klasa II		Klasa III		Klasa IV		Klasa V		Razem	
	oddziały	uczniowie	oddziały	uczniowie	oddziały	uczniowie	oddziały	uczniowie	oddziały	uczniowie	oddziały	uczniowie
1951/52	1	46	—	—	—	—	—	—	—	—	1	46
1952/53	1	48	1	31	—	—	—	—	—	—	2	79
1953/54	2	106	1	38	1	33	—	—	—	—	4	177
1954/55	1	55	2	89	1	32	1	27	—	—	5	213
1955/56	2	74	1	58	2	73	1	33	—	—	6	210
1956/57	2	91	2	69	2	63	2	62	—	—	8	275
1957/58	—	—	2	82	2	63	2	56	1	42	7	243
1958/59	1	43	1*	36*	2	66	2	51	2	44	8	240
1959/60	1	44	1	41	1	36	2	43	2	41	7	205
1960/61	1	47	1	44	1	34	1	36	2	48	6	209
1961/62	2	86	1	46	1	39	1	32	1	34	6	237
1962/63	2	89	1	70	1	47	1	30	1	32	7	268
1963/64	1	43	2	83	2	64	1	43	1	30	7	263
1964/65	—	—	2	44	2	70	2	66	1	38	6	218
1965/66	—	—	—	—	1	43	2	61	2	63	5	167

* w oddziałach 1958/59 przeprowadzono rekrutację do klasy II, do której przyjęto 36 uczniów z ukończoną klasą VIII liceum ogólnokształcącego, w tym 17 osób powtarzających klasę

Zielonogórskie Liceum Pedagogiczne przyjmowało do klasy I kandydatów głównie z terenu Zielonej Góry oraz powiatów zielonogórskiego i krośnieńskiego. Nieliczni tylko uczniowie pochodzili z innych powiatów lub spoza województwa. Tłumaczyć to należy przede wszystkim tym, że sieć średnich zakładów pedagogicznych była w okręgu tak ukształtowana, że młodzież każdego rejonu województwa miała łatwy dostęp do tego typu szkoły.

Do zawodu nauczycielskiego garnęła się przeważnie młodzież wiejska i ze środowisk robotniczych. W znacznie mniejszym procencie przyjmowano kandydatów pochodzenia inteligenckiego. Zjawisko to łatwo dostrzec w zielonogórskiej placówce. W okresie swego istnienia Liceum Pedagogiczne przeprowadziło 13 razy przyjęcia do klasy pierwszej.

Tabela 4

Skład socjalny nowo przyjmowanej młodzieży

Rok	Liczba przyjętych do klas I	W tym dzieci o pochodzeniu			
		robotniczym	chłopskim	inteligentnym	innym
1951	46	17	19	8	2
1952	48	16	18	10	2
1953	106	48	40	15	3
1954	55	28	14	12	1
1955	74	35	19	13	7
1956	91	32	47	8	4
1957	—	—	—	—	—
1958	43	21	16	4	2
1959	44	21	13	7	3
1960	47	23	7	15	2
1961	86	37	19	27	3
1962	89	33	24	27	5
1963	43	23	4	15	1

Z tabeli 4 wynika, że odsetek dzieci robotników i chłopów przyjmowanych do klasy I każdego roku był wysoki i wahał się w granicach od 62,8 do 86,8% ogólnej liczby uczniów przyjmowanych do Liceum w danym roku. Do szkół typu liceum pedagogicznego garnęły się przede wszystkim dziewczęta. Było to zjawisko typowe dla liceów w całym województwie, a nawet kraju.

Z tabeli 5 wynika, że procent uczących się dziewcząt w stosunku do ogólnej liczby uczniów był bardzo wysoki. Najniższy, 78,3%, wystąpił w roku szkolnym 1954/55, najwyższy, sięgający aż 91,9%, zanotowano w roku 1961/62. Odsetek dziewcząt był w tej szkole wyższy niż w po-

Tabela 5

Liczba dziewcząt wśród uczniów liceum

Rok szkolny	Liczba uczniów ogółem	W tym dziewczęta	
		liczba	procent
1951/52	46	brak danych	
1952/53	79	64	81,0
1953/54	176	145	82,4
1954/55	203	159	78,3
1955/56	238	188	78,9
1956/57	285	228	80,0
1957/58	243	191	78,6
1958/59	240	191	79,6
1959/60	205	174	84,8
1960/61	209	186	88,9
1961/62	237	218	91,9
1962/63	268	230	85,8
1963/64	263	228	86,7
1964/65	218	185	84,8
1965/66	167	139	83,2

zostałych liceach pedagogicznych, w województwie. Spowodowane to było faktem, że dobrze rozbudowana sieć techników zawodowych o atrakcyjnych specjalnościach w samym mieście przyciągała co zdolniejszą młodzież, w tym głównie młodzież męską, a ponadto ówczesny system wynagradzania nauczycieli nie stanowił czynnika zachęcającego chłopców do wyboru zawodu nauczycielskiego.

EFEKTY KSZTAŁCENIA

Do liceów pedagogicznych nie garnęła się młodzież najzdolniejsza. Stąd i dydaktyczne efekty liceów pedagogicznych w sensie statystycznym nie były zawsze zadowalające. Szkoły te często nie wykonywały planów rekrutacji w terminie przedwakacyjnym, stąd i selekcja podczas egzaminu wstępnego nie mogła być zbyt surowa, tym bardziej, że do roku 1966 szkolnictwo podstawowe województwa zielonogórskiego odczuwało brak kwalifikowanych nauczycieli. Jakość materiału rekrutacyjnego, przypadkowość w wyborze szkoły przygotowującej do odpowiedzialnego i społecznie ważnego zawodu, oto czynniki, które nie pozostawały bez wpływu na uzyskiwane efekty kształcenia. Liceum zielonogórskie nie było pod tym względem w niczym uprzywilejowane.

Analizując w szkolnych dokumentach losy poszczególnych grup młodzieży przyjmowanej do klasy I, łatwo dostrzec stosunkowo duży odpad śródroczny młodzieży w poszczególnych klasach, zwłaszcza w dwóch pierwszych latach nauki. Występowało także zjawisko odsiewu pomiędzy klasami, które niejednokrotnie osiągało wysoki odsetek uczniów danego rocznika. Problem częściowo łagodziły regulaminowe egzaminy powakacyjne (poprawkowe), z których Rada Pedagogiczna często korzystała. Dla przykładu: w roku szkolnym 1954/55 do egzaminów poprawkowych zakwalifikowano 29 uczniów, z tej liczby aż 20 z klasy drugiej. W pozostałych latach liczba poprawkowiczów kształtowała się w granicach od 7 (1960/61) do 33 w roku szkolnym 1956/57. Szczegółowe dane statystyczne dotyczące promocji w liceum przedstawia tabela 6.

Przeciętne wskaźniki promocji uzyskiwane w zielonogórskim Liceum w poszczególnych latach szkolnych zasadniczo nie odbiegały od analogicznych danych dla tego typu szkół w całym zielonogórskim okręgu szkolnym. W okresie 13 lat szkoła ośmiokrotnie uzyskała wskaźniki niższe od przeciętnych wojewódzkich. Najniższą promocję Liceum uzyskało w roku szkolnym 1951/52, bo tylko 69,2% oraz w 1958/59, wynoszącą 74,8%, najwyższą natomiast w latach szkolnych 1953/54 — 100% oraz 1965/66 — 97,5%.

Analizując dokumenty pracy Rady Pedagogicznej łatwo dostrzec, że poziom i wyniki kształcenia były przedmiotem dużej troski dyrekcji i nauczycieli. Cztery razy w ciągu każdego roku, przy okazji klasyfikacji, rada omawiała uzyskiwane przez młodzież wyniki, analizowała przyczyny słabych postępów w nauce wielu uczniów, szukała środków zaradczych, angażowała zdolniejszych uczniów do pomocy słabszym itp. Dyrektorzy szkoły pod tym kątem hospitowali pracę nauczycieli w poszczególnych klasach, zwracali uwagę na postępy uczniów podczas rozmów pohospitacyjnych, podczas konferencji Rady Pedagogicznej itp. W protokołach posiedzeń rady często też spotyka się zarejestrowane trudności i narzekania na słaby element przychodzący do szkoły.

Dla przykładu: podczas dyskusji nad sytuacją dydaktyczno-wychowawczą w szkole w dniu 16.XI.1959 r. nauczyciele wskazywali na ucieczkę młodzieży nawet z ostatnich klas licealnych, uskarżano się na słabe zaangażowanie młodzieży w realizacji zadań praktycznych:

„Dość mierne wyniki zanotowano w dziedzinie praktyki pedagogicznej. Brak zapatu do podjęcia pracy nauczycielskiej, ujawniające się wśród młodzieży klas V ucieczki z ostatniej klasy liceum, niski poziom prowadzonych zajęć praktycznych — oto spostrzeżenia z ostatniego okresu” (protokół RP z dnia 16.XI.1959 r.). Podobne spostrzeżenia i uwagi znaleźć można co roku podczas konferencji kwalifikacyjnych. Z czasem problem wyników i walkę z negatywnymi ocenami podjęły w swej działalności

Tabela 7

**Sprawność kształcenia w Liceum Pedagogicznym w Zielonej Górze
na tle wskaźników wojewódzkich***

Rok rozpoczęcia nauki	Liczba przyjętych do klasy I	Rok ukończenia	Ukończyło szkołę planowo po 4,5 latach	Bezwzględny wskaźnik sprawności kształcenia	Sprawność kształcenia w LP województwa
1951	46	1955	20	43,5	brak danych
1952	48	1956	31	64,6	40,1
1953	106	1958	36**	34,0	35,7
1954	55	1959	36	65,5	46,6
1955	74	1960	40	54,1	38,7
1956	91	1961	45	49,5	88,3
1957	—	1962	33***	—	74,3
1958	43	1963	34	79,1	70,1
1959	44	1964	30	68,2	59,4
1960	47	1965	39	83,0	71,7
1961	86	1966	61	71,0	88,8
1962	89	1967	55****	61,8	82,5
1963	43	1968	35****	81,4	81,2

* stan na 1 października każdego roku

** w 1957 roku przedstawiono cykl kształcenia w liceach pedagogicznych do lat pięciu, dlatego też w tym roku nie zorganizowano egzaminów dojrzałości

*** absolwenci ze skompletowanej w 1958 roku klasy II (przyjęto uczniów po ukończeniu VIII klasy ówczesnego liceum ogólnokształcącego)

**** uzyskali świadectwa dojrzałości w LP w Sulechowie (dane zebrano na podstawie księgi uczniów LP w Sulechowie)

organizacje młodzieżowe działające w Liceum: Związek Młodzieży Socjalistycznej i Związek Młodzieży Wiejskiej. W okresie całej kilkunastoletniej działalności Liceum Pedagogicznego w Zielonej Górze poziom nauczania, jakość przygotowania przyszłych nauczycieli, kształtowanie ich postawy ideowej i społecznej były naczelnymi problemami, którymi na co dzień zajmowała się dyrekcja i Rada Pedagogiczna szkoły.

Nagminnym zjawiskiem w liceach pedagogicznych zwłaszcza w latach pięćdziesiątych był duży ruch uczniów w ciągu roku, wyrażający się przede wszystkim rezygnacją z dalszej nauki w szkole, bądź podejmowaniem jej w innego typu placówkach kształcących. Dla ilustracji tego zjawiska przytoczę dane z województwa za okres dwu lat:

- w roku 1951/52 ruch śródroczny objął 289 uczniów, z tego w kl. I 137 uczniów,
- w roku 1952/53 liczba ta osiągnęła 393 osoby, z tego w kl. I 205 uczniów.

Charakterystyczną cechą tego ruchu młodzieży był jej poważny odpływ ze szkoły i tak:

- w roku 1951/52 na 289 uczniów ubyło 264, przybyło zaledwie 25,
- w roku 1952/53 na 393 uczniów ubyło 292, przybyło 101.

Zjawisko odpadu śródrocznego jest również stosunkowo duże w zielonogórskiej szkole. Odpad i coroczny odsiew wpływały na niską sprawność kształcenia.

Dopiero roczniki młodzieży przyjmowane do klasy I od roku 1958 liczniej dochodzą do egzaminu dojrzałości. Po raz pierwszy w 1963 r. zielonogórskie Liceum uzyskało 79,1% sprawności kształcenia, przewyższając znacznie uzyskiwane odtąd wskaźniki. Najwyższą sprawność w swej historii szkoła uzyskała w roku 1965, kiedy to 83% uczniów przyjętych do klasy I zdobyło bez zakłóceń świadectwo dojrzałości. Był to rezultat nie tylko bardziej wnikliwie przeprowadzonej rekrutacji, lecz także coraz lepszej pracy całego grona nauczycielskiego.

ABSOLWENCI

Pierwsi absolwenci — w liczbie dwudziestu — opuścili mury zielonogórskiej szkoły w 1955 roku. Kończyli oni Liceum w cyklu 4-letnim. Od tego roku poczynając, szkolnictwo lubuskie zasilala grupa absolwentów — nauczycieli wykształconych w Zielonej Górze.

Liczbę absolwentów w latach 1955—1966 przedstawia poniższe zestawienie:

Rok	Liczba absolwentów
1955	20
1956	31
1957	6
1958	30
1959	36
1960	40
1961	45
1962	33
1963	34
1964	30
1965	39
1966	61
Razem	405

Uczniowie przyjęci do klasy I w latach 1962 i 1963 egzamin dojrzałości składali w liceum sulechowskim.

Absolwenci zielonogórskiego Liceum kierowani byli do pracy w Zielonej Górze i powiatach: zielonogórskim, krośnieńskim, żagańskim, a częściowo w żarskim i lubskim. Przeważnie jednak absolwentów chłonęły szkoły zielonogórskie. Tak np. pierwszy rocznik absolwentów prawie w całości zatrudniony został w Zielonej Górze. Szybko rozwijające się szkolnictwo podstawowe, przyrost licznych roczników młodzieży wymagały budowy i uruchomienia w mieście co roku nowej szkoły.

Na skutek dużego zapotrzebowania na kadre kwalifikowanych nauczycieli ograniczono kierowanie absolwentów liceów pedagogicznych na studia wyższe. Skierowanie i umożliwienie ubiegania się o przyjęcie na studia było formą wyróżnienia dla uczniów najzdolniejszych i odznaczających się wyraźną aktywnością społeczną. Zielonogórskie Liceum Pedagogiczne w 1955 roku skierowało dwóch absolwentów do szkół wyższych, w tym jednego na studia zagraniczne w ZSRR. W pozostałych latach skierowania miały charakter wyjątkowy i obejmowały najczęściej dwóch kandydatów. Ograniczenia w kierowaniu na uczelnie wyższe złagodzone w 1968 roku, kiedy to potrzeby kadrowe województwa zostały już zaspokojone i zarysowały się nawet pewne nadwyżki absolwentów średnich zakładów kształcenia nauczycieli.

Zielonogórscy absolwenci pracują dzisiaj w szkołach i innych instytucjach na terenie miasta i województwa, wielu ukończyło zaocznie studia nauczycielskie i uczelnie wyższe. Ci ostatni pracują w szkołach średnich, zajmują wiele stanowisk kierowniczych oraz pracują w administracji szkolnej. Chlubą Liceum Pedagogicznego w Zielonej Górze jest

absolwent tej Szkoły Edward Czernik, wybitny sportowiec, rekordzista Polski w skoku wzwyż, który reprezentował barwy narodowe na Olimpiadzie w Tokio w 1964 roku.

SZKOŁA ĆWICZEN

Kiedy w roku 1953 rozwijające się Liceum Pedagogiczne usamodzieliło się, zostało zlokalizowane w jednym budynku ze Szkołą Ćwiczeń. Szkoła Podstawowa, spełniająca rolę placówki ćwiczeń, była szkołą małą, zaledwie dwuciągową. Była to szkoła, która nie posiadała swego rejonu szkolnego, przyjmowała uczniów, zwłaszcza do klas V—VII, z dalszych rejonów miasta. Szkoła Ćwiczeń, podobnie jak Liceum, podporządkowana była bezpośrednio Wojewódzkiemu Wydziałowi Oświaty (Kuratorium Okręgu Szkolnego). Wojewódzki organ administracji szkolnej zatwierdzał organizację placówki, zatrudniał nauczycieli, finansował jej działalność i nadzorował jej funkcjonowanie. Dyrektor Liceum był bezpośrednim przełożonym kierownika Szkoły Ćwiczeń.

Powołana w 1953 roku Szkoła Ćwiczeń zatrudniała łącznie z kierownikiem sześciu nauczycieli etatowych. Pozostałe godziny realizowali nauczyciele Liceum. Pierwszymi nauczycielami Szkoły Ćwiczeń byli: Zofia Bucholska — kierownik szkoły, Elżbieta Badur, Maria Jankowska, Eugenia Figiel, Celina Ból, Róża Żukowska. W 1954 roku kierownictwo Szkoły Ćwiczeń objęła Eleonora Penkin, pełniąca tę funkcję przez 4 lata, tj do roku 1958.

Z chwilą przeniesienia Liceum Pedagogicznego do budynku przy al. Niepodległości 10 powołano nową Szkołę Ćwiczeń. Została nią Szkoła Podstawowa mieszcząca się w budynku Liceum Ogólnokształcącego przy ul. Chopina 18a. Na kierownika Szkoły Ćwiczeń powołano W. Kaszkowia-ka. W nowo zorganizowanej szkole Kuratorium Okręgu Szkolnego zatrudniało najbardziej doświadczoną kadre nauczycielską, której staż pracy, umiejętności pedagogiczne gwarantowały dobre przygotowanie zawodowe przyszłych nauczycieli. Własną Szkołę Ćwiczeń Liceum posiadało do 31 sierpnia 1965 roku. Od września tego roku uczniów Liceum Pedagogicznego skierowano do Szkoły Ćwiczeń SN, której kierownictwo objął nauczyciel SN — Stanisław Sokołowski. Był to już ostatni rok działalności Liceum.

W Szkole Ćwiczeń uczniowie klas III—V LP hospitowali lekcje, odbywali praktyki całodzienne, pełnili dyżury. Natomiast praktyki ciągłe odbywali w innych szkołach miasta i powiatu.

POMOC MATERIALNA DLA UCZĄCEJ SIĘ MŁODZIEŻY

Skład socjalny uczniów determinował ich sytuację materialną. Do Liceum przychodziła młodzież niezamożna, dzieci rolników o niskiej przychodowości z gospodarstw rolnych, dzieci członków spółdzielni produkcyjnych, środowisk robotniczych i niższych warstw inteligencji. Dlatego też szkoły tego typu otrzymały poważne środki finansowe na pomoc materialną dla młodzieży, niejednokrotnie znacznie wyższe niż inne szkoły średnie. Większa niż gdzie indziej możliwość otrzymania stypendium, miejsca w internacie była swego rodzaju środkiem przyciągającym kandydatów do tych szkół. Pomoc stypendialną otrzymywali przede wszystkim — choć nie było to regułą — uczniowie mieszkający w internacie. Od chwili powołania Liceum Pedagogicznego znaczny odsetek uczniów korzystał z pomocy materialnej. Liczba uczniów otrzymujących stypendia sięgała w niektórych latach ponad 50% ogółu młodzieży.

Nie udało się zdobyć danych obrazujących od początku istnienia szkoły wysokość środków przeznaczonych na stypendia i zapomogi dla młodzieży. Na podstawie dokumentów finansowych w KOS zdołano ustalić wysokość kwot w budżecie szkoły na pomoc materialną w latach 1961—1966.

Tabela 8

Wysokość dotacji budżetowej i jej wykorzystanie na stypendia dla młodzieży LP w Zielonej Górze w latach 1961—1966*

Rok budżetowy	Kwoty przydzielone jednostce (w zł)	Kwoty wykorzystane (w zł)
1961	60.000	60.000,00
1962	80.000	79.400,00
1963	100.000	100.000,00
1964	280.000	165.392,60
1965	208.000	208.000,00
1966	102.000	102.000,00

* dane wg sprawozdania Rb-28 o wydatkach budżetowych (w komórce finansowej KOS)

Wysokość stypendium była zróżnicowana w zależności od miejsca zamieszkania ucznia. Uczeń mieszkający w internacie otrzymywał 360 zł (stypendium pełne), mieszkający przy rodzicach lub na stacji — 263 zł (stypendium pełne). Aby obdzielić większą liczbę młodzieży potrzebującej wsparcia, kwotę stanowiącą wysokość pełnego stypendium szkolna komisja stypendialna dzieliła na części. Przyznawano stypendia pełne, w wy-

sokości dwóch trzecich lub połowy miesięcznej stawki stypendialnej. Liczbę młodzieży otrzymującej stypendia w poszczególnych latach ilustruje tabela 9.

Tabela 9

**Liczba i rodzaj przydzielonych stypendiów
w latach 1951—1966**

Rok	Stypendia pełne	2/3 stawki stypendialnej	1/2 stawki stypendialnej	Liczba uczniów otrzymujących stypendia
1951/52	brak danych		—	23
1952/53	4	33	—	37
1953	5	63	—	68
za lata 1954/55	brak danych		brak danych	
1956	9	45	103	157
1957	44	1	117	162
1958	51	1	66	118
1959	46	5	43	94
1960	82	—	65	147
1961	56	17	41	114
1962	—	—	—	—
1963	49	33	37	119
1964	49	29	31	109
1965	17	29	30	76

Warunkiem uzyskania pomocy materialnej, obok sytuacji majątkowej rodziców, były wyniki w nauce i nienaganne zachowanie. Przyznawana licealistom pomoc materialna umożliwiała sporej grupie młodzieży zdobyć zawodu bez większego wysiłku finansowego rodziców. Dla wielu uczniów był to podstawowy czynnik umożliwiający uczęszczanie do szkoły średniej. Wśród stypendystów przeważają mieszkańcy internatu, dla których stypendium stanowiło pomoc w zapewnieniu pełnego utrzymania.

Internat Państwowego Liceum Pedagogicznego w Zielonej Górze zorganizowany został z chwilą usamodzielnienia się szkoły, tj. w 1953 r. Organizacją internatu jako placówki wychowawczej zajmował się Julian Świątkowski, a otwartą 1.X.1953 r. placówkę prowadziła Józefa Świątkowska, nauczycielka Liceum. Internat był niewielki, mieścił się w budynku przy pl. Słowiańskim 25, w górnej jego kondygnacji. Poza internatem mieściła się tu Wojewódzka Biblioteka Pedagogiczna, pracownia zajęć praktycznych dla LP oraz aula. Warunki lokalowe internatu były trudne, młodzież tu zamieszkała nie miała zapewnionych wszystkich wygod. Do 31 grudnia 1954 roku internat nie posiadał etatowego kierownika. Stanowisko takie przysługiwało jednostce, która posiadała co naj-

mniej 100 wychowanków. Wymagany stan osiągnął internat dopiero w końcu 1954 roku. Obowiązki wychowawcy internatu spełniała Józefa Świątkowska, która ponadto pełniła społecznie funkcję kierownika placówki i za jej działalność odpowiadała przed Radą Pedagogiczną. W styczniu 1955 roku etat kierownika objęła Józefa Szepelak — doświadczona nauczycielka szkoły podstawowej. Na tym stanowisku Józefa Szepelak pozostawała przez 11 lat, tj. do końca istnienia szkoły. W dalszym ciągu jednak, ze względu na małą liczbę wychowanków, placówka nie otrzymała drugiego etatu pedagogicznego. Obowiązki wychowawcy wykonywała w ramach części swojego etatu kierowniczką internatu, a przyznane godziny wychowawcze przydzielono nauczycielom Liceum. Etat wychowawcy internat otrzymał dopiero w 1963 roku, na 3 lata przed zamknięciem działalności szkoły.

Od września 1958 roku obiekt, w którym mieścił się internat LP, przejęło miejscowe Studium Nauczycielskie. Internat dla młodzieży Liceum zorganizowano w pokojach na poddaszu w budynku przy al. Niepodległości 10. W części parterowej urządzono stołówkę, a kuchnię w piwnicy. Przeniesienie internatu do innego obiektu nie oznaczało dostatecznej poprawy warunków życia samej młodzieży. Pokoje były wprawdzie nieliczne, ale stosunkowo ciemne, korytarz zupełnie pozbawiony naturalnego oświetlenia. Gorsze warunki pracy miał także personel kuchenny, który gotowe posiłki zmuszony był ręczną windą transportować do stołówki. Wychowankowie na czas nauki własnej korzystali z izb szkolnych, a stołówka do 1962 roku spełniała jednocześnie rolę internatowej świetlicy. Po uzyskaniu w 1962 roku dużej sali kinowej w części parterowej budynku, sytuacja w zakresie zapewnienia młodzieży warunków kulturalnego spędzenia wolnego czasu uległa poprawie. Z zachowanych sprawozdań statystycznych udało się odtworzyć liczbę wychowanków internatu z ostatnich 9 lat.

Tabela 10

Liczba miejsc i ich wykorzystanie w internacie LP
wg stanu na dzień 15.X każdego roku

Rok	Liczba miejsc	Liczba wychowanków	W tym dziewczęta
1957	110	118	82
1958	105	105	89
1959	105	80	80
1960	100	84	84
1961	90	90	90
1962	80	80	80
1963	70	78	78
1964	75	80	80
1965	65	72	72

Z tabeli 10 wynika, że liczba miejsc w internacie nie była stała. Zjawisko to należy tłumaczyć faktem, że ze względu na trudną sytuację mieszkaniową nauczycieli — wbrew obowiązującym przepisom — wydzielono pokoje internatowe na mieszkania dla samotnych nauczycieli.

W internacie przeważały dziewczęta. Od roku 1959 internat LP stał się wyłącznie internatem żeńskim. Chłopców, którzy chcieli korzystać z internatu, lokowano w Bursie Szkolnictwa Zawodowego przy ul. Botanicznej 52.

W miarę zmniejszania się wśród uczniów Liceum zapotrzebowania na miejsca w internacie, wolne miejsca udostępniano uczniom najbardziej potrzebującym, ze szkół, które nie posiadały własnych internatów, a zwłaszcza uczniom Państwowej Szkoły Muzycznej II stopnia oraz Liceum Ogólnokształcącego.

Stołówka internatu udostępniona była wszystkim uczniom, którzy chcieli korzystać z posiłków, niezależnie od miejsca ich zamieszkania. Spełniała ona także rolę stołówki pracowniczej dla nauczycieli Liceum i Szkoły Ćwiczeń.

DOROBEK W DZIEDZINIE PRACY WYCHOWAWCZEJ

Kształtowanie własnej tradycji wychowawczej — właściwej zakładowi kształcenia nauczycieli — Liceum rozpoczęło od chwili, gdy stało się samodzielną jednostką administracyjną i pedagogiczną.

Już od pierwszego roku działalności zwrócono uwagę na kształtowanie postawy ideowej przyszłych nauczycieli. Pracę ideową rozwijali zarówno nauczyciele, jak również powołane do życia młodzieżowe organizacje ideowo-polityczne. W październiku 1953 roku powstała w szkole organizacja: Związek Młodzieży Polskiej. Pierwsza grupa członków liczyła 113 uczniów, ale już w rok później 140, a w 1955 roku 230 członków. Na czele zarządu szkolnego ZMP stanął Józef Klimczyk, uczeń klasy III, cieszący się dużym autorytetem wśród swoich kolegów. Ożywiona działalność szkolnego i klasowych kół ZMP doprowadziła do wykształcenia się grupy aktywu młodzieżowego wspierającego wysiłki i pracę nauczycieli na rzecz podnoszenia poziomu ideowego całej społeczności uczniowskiej.

W końcu 1953 roku powołano w Szkole Ćwiczeń drużynę ZHP liczącą 107 członków. Drużyną z upoważnienia Rady Pedagogicznej opiekowała się nauczycielka Róża Żukowska. Już w pierwszym roku swego istnienia drużyna ZHP wypracowała sobie wiodącą pozycję w szkole, przede wszystkim jako organizator i inspirator wielu ciekawych imprez przygotowanych dla całej młodzieży szkolnej. Odtąd proces wychowania młodzieży opierał się na działających w szkole organizacjach.

Z czasem wkroczyły na teren Liceum inne organizacje uczniowskie. W kwietniu 1954 roku powołano do życia Szkolne Koło Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Radzieckiej, którego aktywną opiekunką była Józefa Świątkowska. ZMP i TPPR zajmowały się organizacją życia kulturalnego w szkole, wieczorów, akademii, jak również czynnie współpracowały z Klubem ZW TPPR w Zielonej Górze. SK TPPR było organizatorem imprez, wystaw związanych tematycznie z życiem ludzi w ZSRR, z rocznicą Rewolucji Październikowej, organizowało w szkole miesiąc przyjaźni polsko-radzieckiej i inne.

Z innych organizacji uczniowskich powołanych w Liceum i Szkole Ćwiczeń wymienić należy: Szkolne Koło Odbudowy Warszawy, PCK i SKO. Działał także samorząd szkolny. Organizacje młodzieżowe i uczniowskie rozwijały na terenie szkoły ożywioną działalność, wspomagając tym Radę Pedagogiczną w jej wysiłkach na rzecz wychowania młodzieży. Do pomocy szkole pozyskano także rodziców, zwłaszcza uczniów miejscowych. Powołano do życia Komitet Rodzicielski, który rozwijał ożywioną działalność społeczną na rzecz szkoły i młodzieży. Komitet Rodzicielski, pod przewodnictwem J. Niemińskiego, między innymi udzielił szkole pomocy w zorganizowaniu stołówki w budynku internatu przy placu Słowiańskim, wspierał finansowo organizację dłuższych wycieczek, a członkowie Komitetu Rodzicielskiego pomagali młodzieży w organizacji imprez i uroczystości szkolnych.

W pierwszych latach działalności szkoły przystąpiono do organizacji zajęć pozalekcyjnych dla młodzieży. W tej dziedzinie wyróżniał się przede wszystkim chór mieszany Liceum prowadzony przez nauczyciela śpiewu i muzyki, Mieczysława Tomaszewicza. W stosunkowo szybkim czasie chór osiągnął wysoki poziom wykonawstwa. W czerwcu 1955 roku brał udział w krajowych eliminacjach chórów zakładów kształcenia nauczycieli w Poznaniu, zdobywając II miejsce w skali kraju. Było to dużym osiągnięciem szkoły i nauczyciela.

Rozwijanie i wzbogacanie treści i form pracy wychowawczej, wzrost z roku na rok doświadczeń kadry pedagogicznej, przyczyniały się do osiągania coraz wyższych efektów w tej dziedzinie, umacniały rangę szkoły w środowisku miasta, rosło też uznanie władz i społeczeństwa dla szkoły. Wyrazem tego była uroczystość wręczenia zielonogórskiemu Liceum Pedagogicznemu sztandaru ufundowanego przez rodziców w czerwcu 1955 roku.

Problemy pracy wychowawczej w szkole, działalność organizacji młodzieżowych były przedmiotem żywego zainteresowania Rady Pedagogicznej. Dla przykładu, w pierwszym półroczu 1955 roku problematyka wychowawcza czterokrotnie była tematem konferencji wszystkich nauczy-

cieli. Począwszy od lat sześćdziesiątych w posiedzeniach tego rodzaju brali udział przedstawiciele młodzieży⁹.

W latach następnych Liceum umacniało swoją pozycję wśród szkół średnich miasta i znane było z dobrej organizacji pracy wychowawczej, tym bardziej, że młodzież tej szkoły dawała często o sobie znać swymi osiągnięciami wychodzącymi poza mury szkolne.

W roku 1957 uległa rozwiązaniu organizacja Związku Młodzieży Polskiej. Po okresie pewnej dezorientacji, w roku 1958 z inicjatywy organizacji partyjnej powstała w liceum organizacja Związek Młodzieży Socjalistycznej, który skupiał w swoich szeregach 90 uczniów i uczennic. Z czasem organizacja rozrosła się liczebnie, obejmując swym zasięgiem 80% uczniów. ZMS w Liceum Pedagogicznym był organizacją żywotną i aktywną. Zetemesowcy zorganizowali w szkole Wieczorową Szkołę Aktywu, byli inicjatorami i organizatorami klubu młodzieżowego przy Zielonogórskim Domu Kultury Dzieci i Młodzieży, podejmowali i inspirowali czyny społeczne na rzecz miasta. Zarząd Szkolny ZMS nawiązał kontakt z Kołem Młodzieży Wojskowej w Krośnie Odrzańskim i wspólnie organizowano różnorakie spotkania, imprezy o charakterze kulturalno-rozrywkowym. Szkolna organizacja ZMS zajmowała się także przygotowaniem i przebiegiem organizowanych centralnie eliminacji Szkolnych Lig Quizowych, które z czasem przerodziły się w Olimpiadę Wiedzy o Polsce i Świecie Współczesnym. Organizacja ta działała w szkole do chwili likwidacji placówki, tj. do czerwca 1966 roku.

W 1963 roku powołano w Liceum koło Związku Młodzieży Wiejskiej. Liczyło ono 40 członków. Działalność koła ZMW zasługuje na uwagę, gdyż organizacja ta przygotowywała swych członków — przyszłych nauczycieli, do działalności społecznej wśród młodzieży wiejskiej. W okresie trzyletniej działalności ZMW miał już poważny dorobek. Członkowie ZMW nawiązali współpracę z młodzieżą okolic podmiejskich, przygotowywali cykle odczytów oraz programy artystyczne, z którymi występowali w świetlicach wiejskich w powiatach zielonogórskim i krośnieńskim.

W dalszym ciągu działała w szkole drużyna ZHP — jako 13 Drużyna Harcerska im. M. Konopnickiej — licząca z początkiem lat sześćdziesiątych ponad 70 członków. Dorobkiem harcerzy i Młodzieżowego Kręgu Instruktorskiego były liczne imprezy, zwłaszcza noworoczne, organizowane dla dzieci młodszych w szkołach zielonogórskich oraz szkołach wiejskich. W miejscowościach takich jak Ochła, Koźła Kożuchowska harcerki — licealistki zorganizowały drużyny zuchowe i dojeżdżały tam na zajęcia i zbiórki.

Działalność organizacji ideowych i inne poczynania wychowawcze

⁹ Protokoły Rady Pedagogicznej za rok 1955 i 1962, z dnia 7.II.1962 r. Archiwum ZKN — Sulechów.

inspirowała podstawowa organizacja PZPR, która powstała w szkole w 1958 roku, skupiając w swych szeregach początkowo 7 nauczycieli. Z inicjatywy organizacji partyjnej powstała uczniowska grupa partyjna, skupiająca uczniów-kandydatów partii z najwyższych klas. Uczniowie ci opuszczając szkołę, otrzymywali legitymacje partyjne. Organizacja partyjna była organizatorem życia politycznego wewnątrz szkoły i działała do czasu zamknięcia placówki.

W 1961 roku powołano w szkole koło Towarzystwa Szkoły Świeckiej, którego członkami zostali wszyscy nauczyciele oraz grupa młodzieży klas starszych. TSS prowadziło działalność na rzecz laicyzacji życia oraz pracę ideowo-wychowawczą wśród młodzieży. Rozwinęło ono także pracę w dziedzinie pedagogizacji rodziców.

Charakteryzując wspólny dorobek nauczycieli i młodzieży zielonogórskiego Liceum w ostatnich kilku latach jego działalności, nie można pominąć i innych osiągnięć. Na uwagę zasługuje praca SK PCK, które nie tylko dobrze się zapisało w podnoszeniu stanu higieniczno-sanitarnego w szkole i internacie, ale odniosło trzykrotnie sukces w odbywających się wojewódzkich eliminacjach drużyn medyczno-sanitarnych. W roku 1961 uzyskało II, a 1962 i 1963 r. wywalczyło I miejsce w skali województwa, zdobywając liczne nagrody rzeczowe, jak również przechodni proporzec PCK.

Również w dziedzinie różnych form zajęć pozalekcyjnych możemy odnotować szereg osiągnięć. Przede wszystkim zasługuje na uwagę duży dorobek w zakresie wychowania muzycznego. W Liceum działała orkiestra smyczkowa, zespół mandolinowy, zespół muzyki rozrywkowej oraz chór szkolny. Zespoły te prowadzili nauczyciele wychowania muzycznego: Mieczysław Tomaszewicz, a w latach późniejszych Władysław Błaszczuk i Marian Gniazdowski.

Spośród działających kół zainteresowań na wyróżnienie zasłużyło koło fotograficzne prowadzone w ciągu kilku lat przez nauczyciela Liceum Mariana Kaczmarskiego. Młodzi amatorzy fotografii w 1962 r. uzyskali wysokie lokaty w krajowych konkursach fotografii. Osiągnięciami legitymują się także kółka recytatorskie i filatelistyczne.

Na terenie Liceum działało również Szkolne Koło Sportowe. Mimo trudnych warunków (braku własnej sali gimnastycznej, boisk sportowych), pod kierunkiem nauczycieli wychowania fizycznego młodzież zrzeszona w SKS brała udział w licznych imprezach sportowych, rozgrywkach, organizowanych na szczeblu powiatu i województwa, zdobywając liczne dyplomy i trofea.

Na osobną uwagę zasługuje wkład pracy młodzieży na rzecz miasta i środowiska. Młodzież Liceum Pedagogicznego znana była z licznego i efektywnego udziału w czynach i pracach społecznych. Z inspiracji

organizacji młodzieżowych i nauczycieli młodzież pracowała przy sadzeniu lasu, przez kilka lat z rządu współpracowała z PGR-ami, pomagając wydatnie w pracach wykopkowych, a ponadto wniosła swój wkład w budowę stadionu Wojewódzkiego Międzyszkolnego Ośrodka Sportowego w Zielonej Górze, w budowę Parku Tysiąclecia, co roku brała udział w akcji porządkowej miasta, urządzaniu miejskich zieleńców i skwerów.

Uczniowie zielonogórskiego Liceum pod kierunkiem swych nauczycieli brali aktywny udział we wszystkich konkursach, przeglądach, eliminacjach i innych imprezach szkolnych organizowanych przez Kuratorium Okręgu Szkolnego, Okręgowy Ośrodek Metodyczny bądź organizacje polityczne i społeczne. Życie szkoły było ściśle związane z życiem środowiska, w którym szkoła działała.

W toku bogatej w treści i formy pracy wychowawczej w szeregach organizacji ideowych i uczniowskich młodzież uczyła się w szkole społecznego działania, przygotowywała się do pełnienia ról społecznych, nieodzownych w dalszym życiu i pracy każdego nauczyciela. Zielonogórskie Liceum Pedagogiczne nie tylko kształciło, ale i dobrze wychowywało przyszłych nauczycieli.

Z chwilą gdy rozpoczął się okres stopniowej likwidacji szkoły, ta różnorodność działalności wychowawczej nie zanika, lecz z roku na rok zmniejszał się jej zakres. Zmniejszała się liczba pełnozatrudnionych nauczycieli, uległ zmniejszeniu stan uczniów. Do końca jednak działalności nauczyciele świadomi swej odpowiedzialności dokładali starań, by w niczym nie obniżyć poziomu pracy dydaktyczno-wychowawczej i do końca zapewnić jak najlepsze przygotowanie nauczycieli.